

УЛОГА ЖЕНА У НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОЈ БОРБИ И АНТИФАШИСТИЧКИ ФРОНТ ЖЕНА

Борба жена није почела само од почетка овога рата, него, датира одавно. Жена у свету почела је да се бори још од прије 30 и више година. Борба жена у Русији за вријеме Руске револуције, борба жена у немачкој са Розом Луксембур, која мучема и на звјерски начин убијена од немачких фашиста. Борба жена у Републиканској Шпанији на челу са Ла Пасионаријом. И код нас у Југославији почела борба жена од раније. За вријеме владавине издајничке југословенске владе, када се је на једној страни пир пировао од пијане господје, а на другој страни водила борба за већу кору хлеба, рад и једнакост, када су радници Београда на улицама тражили веће наднице и бунили против скупоће, тада су се и жене раднице и поштене интелектуалке придружиле и тражиле већу гору хлеба за своју дјецу. Тада је влада Југославије на челу са Стојадиновићем, Кнез Павлом и Краљем Петром II, наредила да се пуца у демонстранте и немилосрдно убија. Ту је погинула једна дивна и млада другарица Боса Милићевић.

Но, ако би смо анализирале борбу жена кроз историју одвело би нас далеко. Ми ћемо се овдје позабавити специјално о борби жена кроз овај рат, кроз народно-ослободилачку борбу.

Шта је то учинило и проузроковало да се жена дигла у ову свету борбу, како она на фронт са пушком у руци, тако и она у позадини??

Када је Хитлер поробио Европу и када је мучки напао на Совјетски Савез у исто вријеме почео је са својим фашистичким зверствима према народима, како према мушкарцима, тако и према женама. Уништавао је, затварао, интернирао, стрељао, вешао, све што је поштено без разлике. То говоре хиљадама примера, као у Београду Крагујевцу, Војводини, Црној Гори, Херцеговини и осталим крајевима. У Крагујевцу за једну ноћ је стрељано 6000 хиљада међу којима је било радница и младих гимназисткиња. Мајке су их отпремиле у радионице у учионице, незнајући да их тамо чека крвави целат, незнајући да ће њихова невина дјеца морати испаштати за све издаје наших југословенских избјегличких властодржаца. Плаћале су многе главом и незнајући зашто. Да не идемо далеко него нека нам говоре примјери за које смо ми саме сведоци. Шта су урадиле оне хиљаде жена из Црне Горе, које су нацуниле жичне логоре у Бару, Сицилији и др., у затворима Погорици, Никшићу, Цетињу и осталим градовима. Шта су криве оне многобројне жене са петоро и шесторо дјеце, које су их морале остављати и њим у руке непријатеља? Шта су криве све ове жене за европски рат? Није су криве! Али је гнусни фашизам знао, да ће једном доћи дан за обрачуна и да ће жена бити та, која ће да потпише осветничку казну за милионске невинне жртве југословенског народа. Знао је да у женама лежи једна велика снага, која ће на крају да изрекче пресуду и окупатору и свим издајцима нашега народа. Знао је, и зато је жену убијао, кањавао и ништио.

Комунистичка Партија је на вријеме дала сигнал своје народу и указала пут, дигла га на устанак против крвавог окупатора и домаћих измећара. На позив те храбре Партије дигла се и жена, јер је увидела, да јој је једино мје-сто и одбрана у редовима Народно-ослободилачке војске, под заставом Комунистичке Партије. Дигла се и заиста доказала цијелом свијету, да је човек и да је достојна назвати се борцем за праву народну слободу. Наша је жена у овој надчовечанској борби не само доказала достојним чланом друштва, не само показала борбеност и љубав према својем народу, него је и заслужила признање читавог свијета и признања јој равноправност, равноправност жене са мушкарцима.

Имамо дивних примера у овом рату о херојству, јунаштву и самопрегору наше жене. Историја ове славне борбе биће проткана и о заслугама жена, јер дјела наше жене су више него за дољење.

О борби и пожртвованости црногорске жене имало би се много причати, јер су примјери многи и заслужни. У првом Устанку 1941 године црногорка је дала значајних примјера. Најбољи доказ, када су наше бригаде одлазиле за Босну у којима је било 400 жена бораца. Доказују примјери наших палих другарица. Само из среза никшићког пале су другарице у борби за слободу: Милена Лајевић, Даница Јованић, Милена Балетић, Јока Балетић, Дара Чокорило, Радунша Бојовић, Миланца Вучинић, Стана и убица Мартиновић, Даница и Видна Мијанић и многе знане и незнане. То су све биле свесне жене својих права, своје дужности у народно-ослободилачкој борби, није су жалиле ни своје животе за наша права. Оне нијесу гинуле, ни умирале кукавички, него храбро са пјесмама и паролама на уснама. Тако на последњим стрељалиштима у Погорици између многих стрељане су Дара Чокорило, Даница и Видна Мијанић. Оне су пред одлазак на жртву смрт биле толико присебне, да су писале последња писма кућама и послале последње успомене на њих.

/ Прочитати писмо Мијановић /

Јако послуже ових докумената морамо да констатујемо једну жалосну чињеницу, да су ове наше храбре српкиње и црногорке стрељане и вешане од пресуда наших домаћих издајца, преко министра Драже Михајловића и благослова Краља Петра II. Јасно је, да друго ништа и не могу бити него издајници, верне слуге окупатора, а целати сопственог народа.

Борбеност и оданост наших другарица на фронту је су примјери правих патриоткиња и бораца за слободу. / Примјер државна другарице Јане Матијашевић из Ораха /

Није ништа мање жртвовала ни жена у позадини. За вријеме позадинаца, када су остали послуже одласка наших Бригада, када су живјели по јазбинама и пећинама. Нама је жена знала жртвовати и ризиковати свој живот, носила је храну преко снежних намета, преко брда и стрампутица, носила је и одржала праве народне борце и синове црногорског народа.

Није случај да се само Црногорка бори. Данас се бори и босанка, хрватица, словенка, славонка, србијанка, вејвећанка, македонка и муслиманка. Све су оне свесне ове праведне борбе и које су увидјеле гдје је правда и истина.

Босанска партизанка и позаданка ући ће међупрвима за примјер жене у борби за слободу. Жена босанка у позадини умела је да организује бригаду жена у позадини. Жена командант радне бригаде. Оне су за месец и по дана знале да зберу 30 вагона жита и пренесу на слободну територију. Кувале су пекмезе за нашу војску и стварале магацине од вуњених ствари. / Босанска Крајина /

Жена у Србији је највише страдала, јер су се тамо сконцен трисали сви издајници и биле су непосредно њихових канџа. Али упркос свему, оне носе светле примјере државна пред издајницима.

/ Прочитати неколико примјера државна из "Жене Данас" /

То су све дела наших храбрих и немишљивих и поштених жена Југославије. То су дјела која говоре о улози и заслуги жене у народно-ослободилачкој борби.

Из горе изложеног видимо да се је наша жена залагала и залаже у народно-ослободилачкој борби. Ми смо се бориле, страдале и жртвовале, али нам је фалило једно најважније, а то је да нисмо биле организоване. Ми смо у борби једна другој биле непознате, туђе, а боримо се за једну ствар, за заједничку слободу и лепу будућност наше дјете.

Зато је прошле године у децембру мјесecu одржан велики Земљски

Конгрес жена за Југославију у граду Петровцу у Босанској Крајини. На том Земаљском Конгресу први пут у историји нас жена у Југославији дато је право жени да говори, јавно и слободно оно што мисли и осећа. Говорнице су жене из свих покрајина Југославије и дошло се до закључка да је најхитније и најпотребније створити организацију преко које ћемо се удружити са женама свих народа Југославије и заједничким снагама још више потпомоћи нашој војсци. На тај велики дан постала је наша организација жена, антифашистички фронт жена Југославије, са изабраним земаљским одбором на челу са другарицом Катом Пајићовић. Својом поштом и више дана ударен је темељ наше организације. За нашу организацију АФЖ-а чуле су жене широм света, чуле су Савезнице, упознао је и окупатор а осјетили су је и издајници, четници Драже Михајловића. Преко Земаљског одбора АФЖ-а формирали су се и покрајински одбори АФЖ-а. Бирали су у Хрватској, Босни, Словенији и код нас у Црној Гори. Бирале смо и ми наш Главни одбор АФЖ-а за Црну Гору и Боку у слободном граду Комањини. Бирале смо нас 700 делегаткиња из Црне Горе и Боке, бирале смо одбор преко кога ћемо бити све заступљене и у борби и у позадини.

Преко Главног одбора АФЖ-а постављају се, као и преко маса бирају Окружни, Срески, општински и сеоски одбори жена. Само кроз овако организациону форму једино је могуће доћи до најширих слојева наших жена. / примјер: ако се укаже потреба за зборовима, конференцијом или ма какве радове за нашу војску, једино ћемо окупити и обавестити жене преко општинских и сеоских одбора. / То је једна организациона форма без које се не може замислити чврсти и озбиљни масовни рад. Наша организација АФЖ-а је једна масовна организација која се створила кроз НО борбу против фашизма уз учешће широких слојева жене у овј борби. У нашу организацију АФЖ-а може се учланити свака поштена жена, свака родољубиво расположена, и свака антифашисткиња. Под организацијом спада како она на фронту, тако и она у позадини, свака која умије да мрзи непријатеља и издајника.

Тако омасовљене и борбене жене кроз своју чврсту организацију АФЖ-а, моћи ће да изврши сваки постављени задатак. Наша света дужност је да помажемо наш фронт, на нама стоји, да са осталим организацијама и нашим ослободилачким властима НОО, учврстимо нашу позадину.

Уз помоћ и подршку наше привремене Владе Антифашистичког Вие жена народног-ослобођења Југославије ~~и~~ и АВНОУ за Црну Гору и Боку, наша ће организација бити још јача, још пуноважнија. А уз помоћ и сарадњу са НОО и омладинским организацијама наша ће организација имати и више успјеха. Ми ћемо као и до сада помагати наш фронт, прести, плести, правити опанке, пећи хлебова и давати добровољне прилоге. Ми ћемо све радити што борба буде захтевала. Али, ми ћемо кроз нашу организацију, антифашистичког фронта жена, умети и тражити све оно што буде требало нашем народу. Јер ми, жене из ове борбе имамо и дало нас се право да тражимо.

Тражимо, и ако треба демонстрираћемо, пустићемо свој глас, да се што прије заврши рат. Тражићемо кроз све зборове и конференције за што брже отварање другог фронта. Тражићемо ми, жене Југославије од Америке и Енглеске да пожуру, јер народи Југославије са правом траже да се једном оконча овај трогодишњи рат.

Ми ћемо кроз нашу организацију, кроз милионска грла жена знати да кажемо своју ријеч, када се сјутра буде стварала нова Југославија. Знаћемо да кажемо да нећемо више издајнике у нашу земљу. Нећемо више династију Карађорђевића са Краљем Петром II. Нећемо и не можемо прећи преко хиљада убијених и стрељаних наших поштених другарица ~~од~~ њихове пресуде, нећемо, јер њихови гробови говоре - светите нас!

Знаћемо да речемо, да хоћемо Нову слободну демократску

и федеративну Југославију. Хоћемо оне који са својим народима делили добро и зло и који су пролили сопствену крв.

Стварањем нове привремене Владе у Југославији, Владе која је већ у првим својим начелима дала и признање жени. У саставу ДВНОЈа за Црну Гору и Боку имамо двије жене у парламенту, које су у исто вријеме и организаторке наших организације ДСЖ-а и које ће нас заступати по свим нашим питањима.

Да би смо све ово постигле треба да се~~б~~ брже и чвршће организујемо и да организовано иступимо.

Б.П.

[Љубица Теровић?]